

Gostiuvanjščaki v Slovenskih goricah

»Svojim, stopite, oče starij, — da boga svetega! — Hodite, kakor bi imeli stopo na rudi. Ne bomo za časa pri nevesti, ki nas težko pričakuje, kakor težko čaka svatbenja z njo ta naš ženin, ki mu že oči otekajo od gledanja. Stopite!« Muzikant Čaplja se je zasmejal, pritisnil ustnik trojente na usta, zagrahol melodijo ostalih gorcev in procesija svatov je povspešna nojo, zakaj do nevestine vasi je bilo še dvajset minut, čas pa je naglo potekal, se skrivaj za bregove ter se rezal zapoznelim svatom, ki so hoteli po bližnjicah proti Senjarski.

Prvi so začuli godbo psi. — Zatulili so, se zavrteli, potrgali verige, obleteli parkrat hiše svojih gospodarjev potem pa so se zakadili v smer, od koder so prihajali zvoki poskočne poike. Skakali so na potovalce, lezu čez prelake, si odpirali lese ter drveli gostuvanjščakom naproti. Za njimi se je pripodila gruča otrok, ki se niso bili za v šolo, razlezla se je v dve skupini, ki sta tekmovali druga z drugo v znanju in norčijah, potem pa so obstopili gostuvanjščake ter šli z njimi proti vasi. Psi so tulili, otroci so vreskali, godci so igrali, okajeni gospodarji so privzdigovali noge, zarjane gospodinjice so potresale janke ter lovile z gibi ramen takt godbe. Nekateri so celo vriskali, divje in iz vsega grla seveda, da je hrumele čez zasnežena polja, in se je glas vlekel daleč na okrog ter se odvijal doli na Kobušku in rjavskih bregovih.

Oče starejšina je šel prvi za godci, šaljivo je odgovarjal na šale basista Čaplje in se muzal, spremljala ga je starejšina, za njima pa so šli ostali svatje, razvrščeni po položajih in bogastvu, ki so ga imeli, smejali so se, zbijali norčije in metali grude snega za psi, ki so jih napadali od zadaj. Med razbrzdano veselostjo so prišli do nevestine hiše, tam pa je bilo tiho in mrtvo, kakor bi vse izumrlo, in bi pri hramu ne bilo žive duše že mesec in mesec, le iz dimnika se je kadilo in iz kuhinje se je zdaj pa zdaj začelo rožljanje burkelj. Vratni podboji so bili okrajeni s smrcem in drugim zelenjem, kakršnega je v zimskem času pač mogoče najti. Vsa vrata so bila zaklenjena, pisani zastori na oknih spuščeni, pes je bil zaprt v hlev, kokoši v kurnik, na svinjaku pa je bila močna ključavnica, da bi ženini svatje ne mogli napraviti pri hiši kakšne nerodnosti.

Starejšina je prišel molče do vrat, pritisnil na ključko, se obrnil k svatom in skomignil z rameni. Godcem je dal znamenje, naj utihnejo, potem pa je krepko potkal po vratih. — Vse je ostalo tiho le pes v hlevu se je oglašal in nekdo se je nekje hihital, rahlo in v pest sicer, ali vendar dovolj glasno, da ga je čul oče starejšina. »Hvaljen bodi Jezus Kristus, dobri ljudje!« je zaklical starejšina, potkal znova po vrat h in začel: »V našo vas se je izvedelo, da ta hiša potrebuje mladega vira. Čulo se je, da se po pri njej se ljudje, zdaj pa je vse tiho in mrtvo, le za vrati se nekdo reži. Odpri nam, kdo si že, da pokažemo temu našemu ženinu dom, ki ga bo odslej krlil s svojo streho!« Nevestin starejšina je stopil k vratom, zaključil in rekel: »Dobri ljudje, gotovo ste v zmoti! V tej hiši ne živi poleg mene in moje stare žene nihče, ki bi ga bil vaš mladi ženin vesel, tu pa tudi ne potrebujemo mladih virtov, ker sem se jaz pri moči. Gotovo ste se zmotili v hišni številki. Koliko pa je hišna številka pri hramu, kamor ste namenjeni?«

Svatje pred hišo so se spogledali, starejšina jih je spraveval po hišni številki, ali n hče je ni vedel, nikomur ni padlo v glavo, da bi si jo priškrbel prejšnji dan. Razšli so se okrog hiše ter iskali, kje bi jo našli. Toda nikjer je ni bilo. Na tramu pri vratih se je še videlo mesto, kjer je visela, dokler je niso domači zjutraj sneli, da bi lahko potegnili ženino svate. Godci Čaplja je stopil k sosedu, in ko je obljubil hlapcu desetk, mu je ta izdal številko. Ko jo je oče starejšina povedal, so se vrata odprla, godba je zaigrala, svati so zavriskali, se pomotali med nevestine gostuvanjščake, ki so prišli iz hiše, ko pa so se dovolj spozdravili, so posedi v gostijski sobi za mize ter se lotili jedi in pitja.

V štibeljcu so oblačili nevesto. Nekoliko je povešala glavo, ko so ji pritrdjevali na lase vence z dolgima konce, ki sta ji segala daleč doli po hrbtu. Premišljala je, kako čista bi prav za prav morala biti tista, katera bi smela nositi venec po zasluženju. Tudi ona bi ga lahko nosila z mirno vestjo, ko bi ne bilo tega njenega ženina, pa majniških noči z mesecem na nebu, in ognja v žilah. Ta ogenj je tako močan in mameč, da prevpije klic greha in človek sklne, da se bo pokoril ko ta ogenj jenja. Brisala si je s pestjo solzne oči ter poslušala nauke stare tete, katera je stala pri vratih, da bi kdo nepoklican ne prišel v štibeljo in jo ušla.

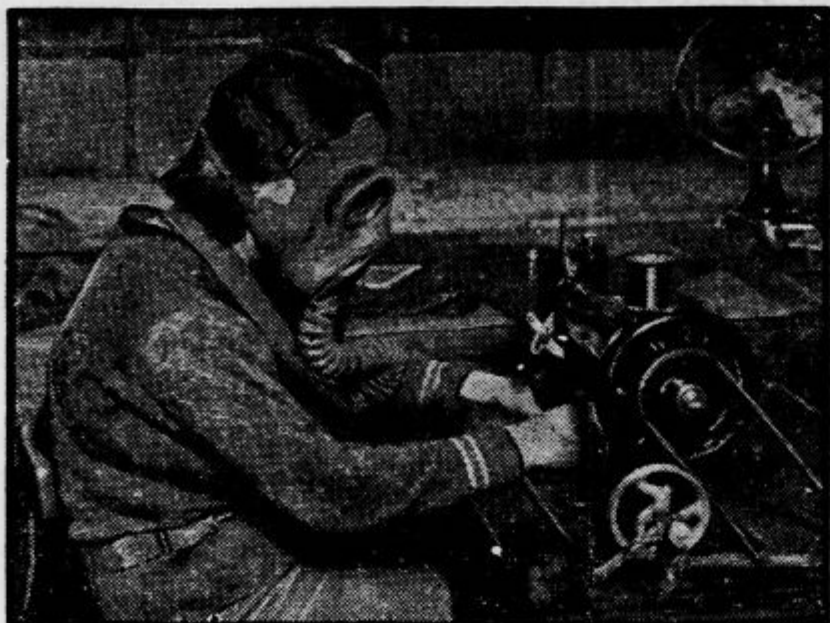
»V čevlje moraš obuti denar ter ga imeti v njih med zdavanjem. S tem boš dosegla, da ne boš nikoli brez denarja. Čez cerkveni prag moraš stopiti prva, ko boš šla od poroke, to ti bo pomagalo, da boš imela v zakonu prvo besedo. Ko boš prišla od poroke, pazi, da mu boš na pragu, — preden bo stopil v hram, — zaglala na prvi petelina. S tem ga zacopraš, da ti je vedno pokoren. In ko boš po poroki prvič prala njegovo srajco, ji moraš zavézati rokav, nato pa obrniti ta rokav skozi srajco. S tem mu zavéže roke, da te preveč ne pretepa. Malo pretepanja pa je zdravo, veš, in tudi moraš biti nanj pripravljena. Saj se ga privadiš, ko spoznaš, da ni brez haska, zakaj žago spiliti in žensko preteptati je vedno koristno...«

Govorjenje stare tete je prekinil nevestin starejšina, ki je potikal na vrata in spregovoril:

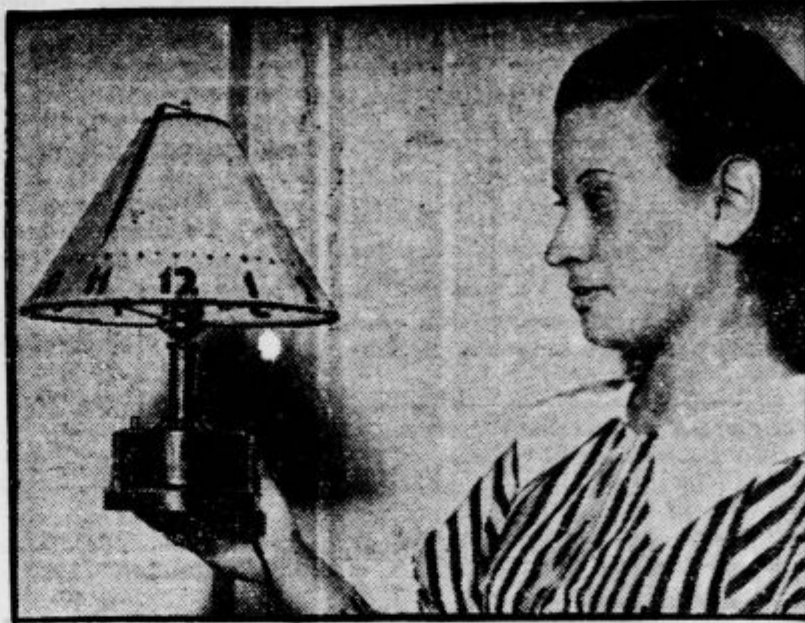
»Sem so prišli nekaki ljudje, ki iščejo za svojega ženina nevesto, ker pa je v vsem hramu ni, se obračam na vas, tetica, da mi poveste, če je morda v štibelju.«

»Da, tu je. Je dejala teta, se nasmehnila in se izmuznila skozi stranska vrata v kamro, kjer je bila skrita stara kuharica, namazana po obrazu s sajami, oblečena v cunje in pripravljena, da jo pokažejo ženinu kot nevesto, ki se je zanj našla v hiši. Peljala jo je pred ženinovega starejšina, ki se je zgrozil in rekel, da je tako starih in grdih nevest na pretek v njihovi vasi. On hoče mlado, naj je še iščejo, gotovo bodo našli. Za kuharico so prignali dekle, za njo pa družico, nato še le pravo nevesto. Poklavuho se je postavila pred ženina, mu molče segla v roko in ko se je poslovlila od staršev, ter so jo ti poskopili z blagoslovilno vodo, so se svatje strnili v procesijo, na čelo katere so se

Če verjame, ali pa ne...

V Londonu so si šivlje že nabavile maske proti strupenim plinom in hodijo z njimi na delo

Prav tam so v rabi električne svetilke s klobuki, ki kažejo čas

»Kaj, ti si še tako bedast, da verjameš zmešani tuji uri v gostilni, ne pa svoji v lastnem gospodinjstvu?« (Le Rire)

Pustni paragrafi v ljubljanskem arhivu

Dosti je še zapisanih v mestnem arhivu znamenitih dogodkov, ki še niso bili objavljeni. Toda prepročan sem, da bodo marsikoga vrtlo zanimali. Ker smo baš v prepustu, gotovo ne bo nezanimivo izvedeti, kako so predmeti preživljali ta veseli čas, odnosno, kako so urejali in omejevali pustni predpisi pustno in prepustno izživljanje.

Ze lani sem v »Jutru« dne 7. februaria pod naslovom »O prepust, ti čas p esnele« nanizal nekoliko spominov na nekdanje pustne obhale v Ljubljani. Glavna predmetna veselice so se vršile nekod v starim stanovanjem glasu na trgu med kapucinskih samostanom in vicedamsko palačo, kjer imata danes sež kino Matica in Filharmonična družba. Tu je bila nekod juhalnica, v kateri so kausji plenili in objestni tuji aristokrati pojali svoje konje, prešerni vitezi pa se borili z meči in suklami. To podrtijo je stavbenik Lovro Prager temeljito prezidal, a arhitekt in slikar Janez Gfali jo je spretno preslikal. Na tem kraju so se v pustnem času ob svitu naštevilih gorečih sveč prirejale najelezantnejše plesne veselice in maskarade. Za take prike je bil sestavljen leta 1773. poseben plesni in maskaradni red, ki je določal nastopno:

I. Dovoljenje za prireditelje, ki naj bodo v tukajšnji gledališki dvorani, in sicer za maskirane ali tuji nemaskirane udeležence, velja samo za leto. Prepovedane pa so povod druge, bodisi v javnih gostilnah bodisi v zasebnih stanovanjih vsake maskarade. II. Veselice se vrše lahko od nedelje po sv. Treh kraljih do sequegostime (30. januarja) dvakrat na teden in to od 9 ure zvečer do 3. ure zjutraj, izza 30. januarja pa trikrat na teden od 9. ure zvečer do 5. ure zjutraj. Izvzet je samo 1. februar. Tega dne ne sme biti na maskaradi ne plesov. Na pustni torek mora prenehati o poli dvanajstih vsako razveseljivanje, tuji večerje. Prestopek je kaznovati s 50 dukati, udeležence pa takoj odvesti v zapor. III. Udeleženci plesnih in maskaradnih vsic plačajo za vstop v zgoraj obojano in gledališko dvorano 1 gld., za samo vstop v zadnjo pa 24 kr., ne gleč na to ali so maskirani ali ne, toda dovoljene so samo dostojne maske. Maske, ki bi telesno obliko ponovoma pokrile ali prirugčile, kakor tudi uporabljanje oblek iz italijanskih gledališč se izrecno prenoveduje. Samo ob sebi se sme, da je še manj dovoljeno prahati maske v duhovniški ali redovniški obleki. Taka maskiranca ni dovoljeno pustiti v dvorano, če se pa vendarle pokaže, se je treba nemudoma odstraniti. IV. Po končani veselici mora vsak udeleženec pri izstopu

iz dvorane masko sneti z obraza. V. Prepovedano je nositi sleherno orožje s seboj, tako u eleženem kakor slugam. Dovoljeno tudi ni prestopiti prag veselicega prostora z gorečimi baklami. VI. Prepovedano je hočiti z maskami na obrazu po javnih cestah; voziti se ali dati se nositi po stolonih se maskirancem ne zabranjuje. Maske na javnih cestah sme policija ta o j prijeti in jih strogo kaznovati. Dovoljeno pa je iti našemu žencu brez klinka na obrazu ob času, ko so plesne veselice, po ulici na veselilni prostor, kakor tudi se v ačati. VII. Prepovedane so naposed na maskaradah in drugih knjih brezpozorno igre za visoke vsote. Izralec kakor tudi tie, ki dovolijo igre v svojih prostorih, odvlede stroža takoj v zapor ter jih po posebno starih predpisih prav obutno kaznuje. Da ie pa Ljubljana svoje dni cecesi veseljajca, sklepamo iz tega, ker je imela dolžnena plesnega učitelja Petra Herzera, ki je prošil mesni magistrat, naj mu tuda za tekoče leto 1751, kakor za prejšnja, dovolj, da sme prirejati plesne plesne venčke. Do

Ta slika nazorno kaže, kako težko prebavljajo Japonci zasedene kitajske dežele...

Na Angleškem stražniki obuvajo revne otroke

postavili godci, p'nhili v godala ter se jeli pomikati proti cerkvi.

Na trgu pred cerkvijo je bilo polno ljudi. Mladi, stari, gospodarji, zlasti pa gospodinjice prihajajo gledat sleherne poroke, da vidijo, kako se obnaša nevesta kako stoji pred oltarjem zn'cn in kakšne pogaje imajo pri hramu. Vsak svat namreč nosi v žepnem robčku par kosov potic, ali belega kruha, ki ga pred cerkvijo deli gledalcem, in čim boljši je kruh, tem manj slabega se čuje o ženinu in nevesti.

Tega jutra je bila poroka petih parov mladih ljudi, ki so se naveličali samevanja in si zaželeli v mrzlih časih tople postelje. Od vseh strani fare so prihajali svatje, vriskali, kričali, godci pa so urezavali tako poskočne komade, da so se vlekla na smeh tudi usta ostalih faranov, ki niso bili med svati.

»Jezus, Jezus, glej, Matilda! Skramica je košata, pa gre z vncem k poroki! In še z zastavo Marijine družbe jo bodo sprejeli.« Šegulova iz Senarske ima prave muzikante. Lodnarjevi pa igrata Cigula in Cik. — Glej, že nesejo zastavo! In res. Dekleta Marijine družbe so pri-

šla iz cerkve z zastavo, zakaj pridnejše sprejemajo gospod župnik zelo slovesno. One, ki so iz brezverskih hiš, v katerih se košatijo kar tako za brezverske proglase-ni listi, prejmejo samo žegen v cerkvi in nihče jim ne govori lep'ih besed, kako naj živijo, da bo bogu dopadljivo in cerkvi koristno. H pridnejšim pridejo gospod celo na gostijo, in o časti, ki je doletela takšno hišo, govorijo ljudje še dolgo potem, zakaj zdaj že to čast malokdaj doseže, kakor bi postali skopi z njo.

Skramica, ki so jo sprejeli s častmi za najpridnejša dekleta, je bila že v cerkvi, ko so se prikazali na trgu ostali svatje. Godbe so igrale, svatevčjaki so plesali, da so jim dolgi svileni traki, pritrtjeni na rokave in klobuke frfotali po zraku, starejšinji so tresli med deco sladkorčke, gospodinjice pa so si pošepetavale:

»Glej to nevesto iz Smolinc! Zelarska je, obleko pa ima kakor princzinca. Ona iz Svet'ne pa bi se lahko malo boljše oblekla, da bi ne izgledalo kakor bi gnala na pašo. Gregorevč ženin se drži poklavuho, kakor bi se bal poročne noči. Grilov pa se režl. Ta se lahko. Koliko jih ima na vesti!

volitev je datirana s 7. januarjem navedenega leta.

Dandance izposojuje ata Danilo proti primerni obšodnini obleke za maskarade in plesne veselice. A leta 1802. je prošil deželni plesni mojster Jožef Fajentz (Vajenc?) ljubljanski magistrat, naj mu dovoli

vzeti v najem sobo ali drug primeren prostor, v katerem bi prodajal ali izposojal različne obleke, toda samo v pustnem času. Mestni magistrat je ustregel njegovi želji, vendar s pripombo, »da mora opustiti vse, kar bi žaliho naravni čut.

Alotzij Potočnik

Izprašajte si vest...

Neki švedski list je pred časom pozval svoje bralce in bralke, naj se izjavijo, kakšne lastnosti cenijo pri drugem spolu. Prišla je grmada odgovorov, med katerimi posnemamo nekatere najzanimivejše.

Neka ženska je odgovorila: »Najslabši izmed vsega je lep moški, ki se zaveda svoje lepote.«

Druga: »Najboljša moška lastnost je energija, najslabša dražest.«

Tretja: »Pri moškem cenim najbolj to, da je pameten, da se z njim lahko pametno pogovorim in da je močan, da lahko nekoga dobro pretrese, kar je včasih tudi potrebno. Najslabša lastnost moža je skopost in radovednost. Ali je na svetu kaj

slabšega od radovednega moža? Pač! Še hušja od radovednosti je domisljivost!«

Cetrta: »Najlepša moška lastnost je moč, žaost, najgrša samoljubnost.«

Peta: »Pri moškem najbolj občudujem močatost, takt in sposobnost, da ženski lahko vlije občutek sigurnosti. Zoperna mi je mehužna prilagodljivost, ki odlikuje običajno moške s slabim značajem. Če bi bila poročen mož, ne bi z razspitostjo in mnogim pohajkovanjem uničevala svojim otrokom in ženi življenje.«

Možje so spet odgovorili drugače:

»Če bi bil ženska, ne bi bil željan skandalov in ne bi bil škodoželjen. Ne bi čital mnogo, približno enakih in približno enako praznih ljubezenskih romanov. Svojeja izvoljenca ne bi smatral od vsega početka za svetnika in junaka. Pogledal bi dejstvom v oči, kakršna so, tudi če niso preveč prijetna. Ne bi bil ogorčen nad slabostmi mož, ne bi polagal toliko važnosti na darove. Ženska neposrednost je vredna pohvale, prav tako ženska zunanja discipliniranost.«

Drugi: »Pri ženski cenim najbolj to, da je telesno in duševno dobro razvita, da hoče imeti otroke in da jih lahko ima ter jih zmoro pametno vzgajati; dalje, da nima večjih zahtev, nego jim lahko ugoditi mož s svojimi dohodki, da se udeležuje zabav svojega moža in da se z njim veseli. Najgrše ženske lastnosti so: ljubosumnost, sebičnost in nenaklonenost napram otrokom. Tudi je neprijetno, če ženska rada ljubi bolj svojo mater in se nanjo bolj ozira nega na moža...«

Tretji: »Če bi bil ženska, ne bi kadil javno in v navzočnosti moških, ne bi gledal v zrcalo, ne bi si popravljal las in se koketno smehljaj, č'm bi zalotil pogled kakšnega moškega na sebi, ne bi si barval las ali obrvi, ne bi preživljal večerov v plesnih dvoranh in restavracijah, ne bi sledil vsaki modni muhi, ne bi se dajal poljubovati moškimi, ki bi me prvič spremljali domov, ne bi se vozil z nezanimimi moškimi v avtomobilu, ne bi postal takoj ljubosumen, če bi videl svojega zaročenca v družbi kakšnega drugega dekleta.«

In zdaj naj pogledata vsak in vsaka, v koliko vstrezata tem idealom...

V Franciji so priredili dirko s takšnimi kolesi na ledu